

متن پرسش

با سلام خدمت استاد ارجمند: آیا حضرت‌عالی قایل به عقب‌گرد و انحطاط در مسیر تاریخ هستید؟ اگر قایل هستید این موضوع با مبانی فلسفی ما که جهان را رو به جلو و تکامل می‌داند چگونه قابل جمع است؟ و اگر قایل نیستید دوره‌هایی را که بشریت به ظلم و فساد عمومی مبتلا می‌شود را چگونه در فرایند رو به جلوی تاریخ توجیه می‌کنید؟ آیا می‌شود تفسیری غیر از انحطاط و عقب‌گرد برای دوره‌های هبوط در تاریخ ارائه داد؟ ضمناً اگر منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر به ذهن شریفتان می‌آید معرفی بفرمایید.

متن پاسخ

باسمه‌تعالی: سلام علیکم: غرب با خطی‌دانستن تاریخ می‌خواهد بگوید تاریخ به این معنا همواره در حال تکامل است که امروز به تمدن غربی رسیده است و تمدن غربی کامل‌ترین تمدن است. مرحوم شهید مطهری در «فلسفه‌ی تاریخ» چنین برداشتی را مردود می‌شمارند زیرا در این‌جا تکامل انسان‌ها را به‌جای تکامل تاریخ قرار دادند و می‌خواهند بگویند انسان غربی کامل‌ترین انسان است. در حالی‌که به‌گفته‌ی مرحوم شهید مطهری، اولین انسان در تاریخ یعنی حضرت آدم «علیه‌السلام» پیامبر بوده است و مسلم امروز ما با کامل‌ترین انسان‌ها روبه‌رو نیستیم. آری! به یک معنا تاریخ رو به تکامل است از آن‌جهت که مسیر هدایت انسان‌ها از طریق انبیاء رو به تکامل بوده است و می‌توان گفت ظرفیت تعالی همه‌جانبه روز به روز بیشتر فراهم شده است، ولی این ربطی به تک‌تک انسان‌ها ندارد. موفق باشید